

УДК 37.013:17.0]:[378.018.8:373.011.3-051]

ACADEMIC INTEGRITY IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL SKILLS OF FUTURE TEACHERS**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ****Kudla M.V. / Кудла М.В.***k.p.n., associate prof. /к.п.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-1868-9892

*Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,**Uman, Sadova, 28, 20308**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,**Умань, Садова, 28, 20308*

Анотація. У статті обґрунтовано особливості формування академічної доброчесності у контексті розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів. Схарактеризовано основні підходи до визначення категорії «академічна доброчесність» у нормативно-законодавчих документах та працях вітчизняних науковців. Акцентовано, що у межах навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність викладача» є значні можливості для формування та розвитку академічної доброчесності майбутніх педагогів. Проаналізовано можливості неформальної освіти для розвитку академічної доброчесності науково-педагогічних, педагогічних працівників та майбутніх викладачів.

Ключові слова: академічна доброчесність, майбутні педагоги, педагогічна майстерність, професійна підготовка, вища освіта.

Вступ.

Глобалізація світу та розбудова європейського простору вищої освіти перетворюють ідею академічної доброчесності у невід'ємний складник інтеграції національної системи вищої освіти до європейського та світового освітнього простору.

Нині необхідною стає підготовка майбутніх педагогів нової якості – здатних до підвищення рівня педагогічної майстерності, творчого мислення, швидкого орієнтування у цифровому освітньому просторі, неперервного професійного та особистісного розвитку.

Потребу дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу визначено у Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту» та ін.

Згідно із рекомендаціями Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти університетська система забезпечення академічної доброчесності «визначає загальноприйняті світовою спільнотою стандарти здійснення освітньої та наукової діяльності здобувачами вищої освіти і співробітниками університету й створює середовище нульової терпимості до порушень академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин» [6, с. 1] та має базуватись на «створенні принципово нового доброчесного середовища, яке допомагає, по-перше, просвітити усю спільноту закладу вищої освіти стосовно значення академічної доброчесності, та, по-друге, переконати людей у її важливості для успішного розвитку закладу вищої освіти й забезпечення якості освіти в цілому» [6, с. 1].

У публікаціях вітчизняних дослідників Н. Батечко, Н. Букач,

Б. Гвоздецької, О. Кірдан, Н. Кобрин, Н. Коляди, О. Ковальчук, О. Кравченко, Т. Михайлової, С. Отрох, О. Рижко, Д. Сопової, Н. Хамітова та ін. схарактеризовано теоретичні та практичні аспекти формування академічної доброчесності у сучасних закладах вищої освіти. Окремі аспекти формування академічної доброчесності у контексті професійної підготовки майбутніх педагогів схарактеризовано у дослідженнях Ю. Суюндукової та Т. Васютіної, а саме стан сформованості культури академічної доброчесності майбутніх педагогів початкової освіти. Водночас, констатуємо, що бракує праць щодо формування академічної доброчесності у контексті розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів.

Основний текст.

Відповідно до положень ст. 42 Закону України «Про освіту», поняття «академічна доброчесність» визначено як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [4].

На необхідність дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками вказано у Законі України «Про освіту» та окреслено її сутність «посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання» [4].

Значимість культури академічної доброчесності для педагогічних та науково-педагогічних працівників зумовлена тим, що їх діяльність має вагомое соціальне значення, є взірцем до наслідування майбутніми поколіннями громадян України. У Рекомендаціях Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти акцентовано, що «підвищення авторитетності диплому про здобуття освіти та конкурентоспроможності випускника на ринку праці можливе лише за умови надання освітніх послуг та набуття компетенцій із дотриманням принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин, виключення можливості створення умов для отримання неконкурентних переваг здобувачам вищої освіти при навчанні. Якість та авторитетність результатів наукових досліджень можлива лише за умови чесної реалізації дослідницького процесу без застосування неприйнятних у науковій спільноті практик з фактами порушення академічної доброчесності» [6, с. 2].

Отже, у сучасних нормативно-законодавчих документах, а саме Законі України «Про вищу освіту», Законі України «Про освіту» та ін., акцентовано на забезпеченні академічної доброчесності учасників освітнього процесу. Такий ціннісний пріоритет спонукає до формування культури академічної доброчесності у закладах освіти, упровадження ефективних практик у діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, вчителів

закладів загальної середньої освіти.

У низці праць вітчизняних науковців схарактеризовано різні аспекти формування академічної доброчесності у процесі професійної підготовки. Так, у науковій праці М. Букач та Х. Жело схарактеризовано академічну чесність у науковому середовищі закладів вищої освіти, проаналізовано заходи, яких треба вжити з метою боротьби з академічним шахрайством [1].

На аналізі результатів соціологічного дослідження «Академічна доброчесність», проведеного серед студентів Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, базовано статтю Б. Гвоздецької. З погляду авторки, причиною порушень норм та правил академічної доброчесності, недоброчесної поведінки є як суспільні позаакадемічні, так і академічні, університетські чинники пов'язані з самими студентами та процесом навчання [2].

Дослідження Т. Хвердохліб базоване на широкому емпіричному матеріалі, що охоплює анкетування здобувачів вищої освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. У аспекті досліджуваної теми, нам імпонує, що Т. Хвердохліб аналізує академічну доброчесність як складник громадянського виховання здобувачів вищої та загальної середньої освіти та акцентує на потребі формування академічних чеснот здобувачів освіти «на рівнях початкової, базової середньої та профільної освіти у закладах загальної середньої освіти, а також на початковому, бакалаврському, магістерському, освітньо-науковому / освітньо-творчому рівнях вищої освіти у закладах вищої освіти» [8].

Одне з перших дисертаційних досліджень в Україні з питань академічної доброчесності підготовлене дослідницею Д. Соповою [7]. До найзначиміших результатів дослідження науковиці зараховуємо теоретичне обґрунтування тенденцій розвитку академічної чесності майбутніх фахівців університетів Європи, а саме: «системне вдосконалення технологій, програмного забезпечення виявлення академічної нечесності в освітньому процесі, зокрема в освітніх результатах; поширення принципів академічної чесності на широкий академічний загал завдяки процесам інтернаціоналізації науки; створення регулятивних та координаційних органів у закладах вищої освіти; проникнення ідей академічної чесності на всі рівні освіти упродовж життя; зростання значущості академічної чесності для особистості студента та академічної спільноти в цілому; суворе дотримання основних етичних принципів в науковому пошуку, зорієнтованість академічної чесності за межі освітнього процесу в університеті на професійне та особисте життя людини, посилення позитивного впливу академічної чесності на суспільну думку про академічну спільноту» [7, с. 6].

У дослідженні О. Кірдан «Забезпечення академічної доброчесності під час реалізації освітніх програм» наголошено, що одним із пріоритетних напрямів розвитку закладами вищої освіти внутрішніх систем забезпечення якості освітньої діяльності є наявність політики «нульової толерантності» до проявів академічної недоброчесності. Авторкою наголошено, що цей напрям набуває

особливої актуальності у контексті реалізації освітніх програм, позаяк охоплює різних суб'єктів освітньої взаємодії (здобувачі вищої освіти, науково-педагогічні працівники, гаранті освітніх програм та ін.), представників різних рівнів управління освітньою діяльністю (науково-педагогічні працівники, завідувачі кафедр, декани факультетів, керівники структурних підрозділів, проректори, ректор). Відтак на інституційному рівні до вирішення проблеми забезпечення академічної доброчесності під час реалізації освітніх програм залучені всі учасники освітнього процесу, а визначальною характеристикою їхньої діяльності є узгоджена взаємодія для розвитку культури академічної доброчесності [3].

Аналіз локальних нормативних документів Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини надав підстави для висновку, що політику академічної доброчесності визначають: Кодекс академічної доброчесності; Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в УДПУ імені Павла Тичини; методичні рекомендації щодо дотримання принципів академічної доброчесності на факультеті соціальної та психологічної освіти УДПУ імені Павла Тичини та ін.

На рівні освітніх програм факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини питання академічної доброчесності розглядаються як у межах окремих освітніх компонентів («Академічна доброчесність» ОС «магістр», «Академічна доброчесність та академічне письмо», «Наукове дослідження та академічна доброчесність» ОС «доктор філософії»), так і в межах навчальних дисциплін бакалаврського та магістерського ступенів вищої освіти.

Схарактеризуємо особливості формування академічної доброчесності здобувачів вищої освіти у контексті навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність викладача» другого рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Під час викладання теми «Майстерність педагогічного спілкування викладача ЗВО», яка охоплює такі питання: поняття педагогічного спілкування викладача ЗВО; ознаки, структура та стилі педагогічного спілкування викладача ЗВО; правила комфортного педагогічного спілкування викладача ЗВО її доповнено інформацією про принципи академічної доброчесності, якими мають керуватися учасники освітнього процесу. Таким чином, під час лекційного заняття майбутні викладачі вищої школи знайомляться із низкою принципів, яких дотримуватимуться у подальшій викладацькій діяльності. До цих принципів зараховуємо такі: законності (суворе дотримання законодавства всіма учасниками освітньої діяльності); чесності та порядності (інтелектуальна та особиста чесність у процесі навчання, викладання, наукових досліджень, недопущення будь-яких форм обману, неправдивих тверджень, брехні, шахрайства, крадіжки або інших форм нечесної поведінки); справедливості (неупереджене ставлення учасників освітньої діяльності одне до одного, прозоре та об'єктивне оцінювання результатів діяльності); взаємної довіри та взаємодопомоги (вільний обмін ідеями та інформацією в освітньому середовищі, співпраця та вільне продукування нових ідей, орієнтація на

суб'єкт-суб'єкту або партнерську взаємодію); поваги (виявлення поваги як до себе, так і до інших, незалежно від віку, статі та статусу; уникнення зловживань посадовим становищем виборними чи призначеними представниками ЗВО); відповідальності (сумлінне виконання своїх зобов'язань, протистояння будь-яким формам дискримінації, ганебним учинкам, негативному впливу інших осіб, здатність брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності, готовність подавати приклад відповідальної поведінки); компетентності й професіоналізму (підтримання найвищого рівня компетентності, підвищення свого рівня навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності); прозорості (уникнення зловживань посадовим становищем виборними чи призначеними представниками ЗВО, прозорість і публічність прийняття та виконання управлінських рішень, освітньої, науково-дослідницької, господарської та фінансової діяльності).

Перелік тем індивідуальних науково-дослідних завдань та завдань для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність викладача» доповнено компонентами, спрямованими на аналіз та популяризацію культури академічної доброчесності учасників освітнього процесу.

Реалізацію заходів із популяризації академічної доброчесності у позааудиторній роботі, на наш погляд, доцільно впроваджувати шляхом імплементації цієї політики у внутрішню культуру якості та запобігання академічному плагіату, що передбачає протидію проявам неправомірної вигоди; інформування на веб-сайті університеті та його структурних підрозділів, в соціальних мережах про заходи щодо забезпечення академічної доброчесності; проведення тренінгів і семінарів для учасників освітнього процесу з метою заохочення їх до етичної поведінки та формування навичок протидії академічній нечесності; формування умов для розвитку взаємної довіри й поваги між учасниками освітнього процесу; вивчення та упровадження конструктивного досвіду вітчизняних та зарубіжних закладів освіти щодо реалізації академічної доброчесності в освітньому середовищі.

Значні можливості для учасників освітнього процесу мають проекти популяризації досліджуваного феномену, зокрема Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP) – ініціатива, спрямована на системні зміни в українській вищій освіті: підвищення якості, створення умов для реалізації найбільш обдарованих студентів, покращення іміджу українських університетів [5].

Ефективною, на наш погляд, є неформальна освіта науково-педагогічних, педагогічних працівників та майбутніх викладачів. Так, педагоги можуть долучитися до проходження на платформі Prometheus курсу «Академічна доброчесність: онлайн курс для викладачів», який надає можливість подивитися на дисципліни через призму академічної доброчесності та пропонує теоретичні основи й практичні інструменти, які допомагають посилити культуру академічної доброчесності [9]. Структура курсу охоплює 6 модулів, а саме: концепція академічної доброчесності у вищій освіті; методика викладання: сприяння академічній доброчесності; дизайн освітніх програм та

курсів з фокусом на академічну доброчесність; основи академічного письма та доброчесності; дизайн системи оцінювання для підвищення академічної доброчесності та наукове керівництво та розвиток культури академічної доброчесності [9].

Висновки.

У працях вітчизняних науковців схарактеризовано теоретичні та прикладні аспекти процесу формування академічної доброчесності учасників освітнього процесу, акцентовано на формуванні культури академічної доброчесності у закладах вищої педагогічної освіти, наголошено на забезпеченні академічної доброчесності під час реалізації освітніх програм. Схарактеризовано можливості для формування та розвитку академічної доброчесності майбутніх педагогів у межах навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність викладача».

Література:

1. Букач М. М., Жело Х. А. Академічна чесність як основа становлення майбутнього науковця. *Наукові праці. Педагогіка*, 2016, 269(257). URL: <http://pednauki.chdu.edu.ua/article/view/89746> (дата звернення 10.08.2022)
2. Гвоздецька Б. Чинники недоброчесної поведінки студентів у навчальному процесі. *Вища школа : науково-практичне видання*, 2019, 10, 55–65.
3. Кірдан О. Л. Забезпечення академічної доброчесності під час реалізації освітніх програм. *Академічна доброчесність: виклики сучасності : збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян*. Варшава, 2020. С.71–76.
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Ст. 42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 10.08.2022).
5. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP). SAIUP. URL: <https://saiup.org.ua/pro-proekt/proekt-v-universytetah/> (дата звернення 10.08.2022).
6. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/Рекомендації-ЗВО-система-забезпечення-академічної-доброчесності.pdf> (дата звернення 10.08.2022).
7. Сопова Д. О. Академічна чесність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців в університетах Європейського Союзу: дис. доктора філософії з педагогіки. 011 «Науки про освіту» (Освітні, педагогічні науки). Київ, 2020. 228 с.
8. Твердохліб Т. С., Скрипник Н. С. Академічна доброчесність у контексті громадянського виховання здобувачів вищої та загальної середньої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук пр. молодих вчених / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка*. Вип 38. Т. 3. 2021. С. 168–173.
9. Prometheus. URL: <https://prometheus.org.ua/> (дата звернення: 10.08.2022).

References:

1. Bukach, M. M., Zhelo, Kh. A. (2016). Akademichna chesnist yak osnova stanovlennia maibutnoho naukovtsia. *Naukovi pratsi. Pedagogika*, 269(257). <http://pednauki.chdu.edu.ua/article/view/89746> [in Ukrainian].
2. Hvozdet'ska, B. (2019). Chynnyky nedobrochesnoi povedinky studentiv u navchalnomu protsesi. *Vyshcha shkola : naukovo-praktychne vydannia*, 10, 55–65. [in Ukrainian].
3. Kirdan, O. L. (2020). Zabezpechennia akademichnoi dobrochesnosti pid chas realizatsii osvitykh prohram. *Akademichna dobrochesnist: vyklyky suchasnosti : zbirnyk naukovykh ese uchasykiv dystantsiinoho etapu naukovoho stazhuvannia dlia osvityan*. Varshava., 71–76. in

Ukrainian].

4. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

5. Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP). SAIUP. URL: <https://saiup.org.ua/pro-proekt/proekt-v-universytetah/>

6. Rekomendatsii dlia zakladiv vyshchoi osvity shchodo rozrobky ta vprovadzhennia universytetskoi systemy zabezpechennia akademichnoi dobrochesnosti. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/Rekomendatsii-ZVO-systema-zabezpechennia-akademichnoi-dobrochesnosti.pdf> [in Ukrainian].

7. Sopova, D. O. (2020). Akademichna chesnist yak skladova profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv v universytetakh Yevropeiskoho Soiuzu. *Candidate's thesis*. Kyiv, [in Ukrainian].

8. Tverdokhlib, T. S., Skrypnyk, N. S. (2021). Akademichna dobrochesnist u konteksti hromadianskoho vykhovannia zdobuvachiv vyshchoi ta zahalnoi serednoi osvity. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk : mizhvuz. zb. nauk pr. molodykh vchenykh* / Drohob. derzh. ped. un-t im. I. Franka. Vol. 38, issue 3, 168–173 [in Ukrainian].

9. Prometheus. URL: <https://prometheus.org.ua/> [in Ukrainian].

Abstract. *The article substantiates the peculiarities of the formation of academic integrity in the context of the development of pedagogical skills of future teachers. The main approaches to defining the category "academic integrity" in regulatory and legislative documents and works of domestic scientists are characterized. It is emphasized that within the educational discipline "Teacher's Pedagogical Mastery" there are significant opportunities for the formation and development of academic integrity of future teachers. The possibilities of informal education for the development of academic integrity of scientific and pedagogical workers and future teachers have been analyzed.*

Keywords: *academic integrity, future teachers, pedagogical skill, professional training, higher education.*

Статтю надіслано: 17.08.2022 р.

© Кудла М. В.